

Ur *Fjärde internationalen* (Göteborg) 4/1983

Två artiklar om Falklands/Malvinas-kriget (1982)

Stig Eriksson

Falklandsöarna

Klarsyn I

För mig är det uppenbart: Gorillorna som styr Argentina befinner sig i en intern ekonomisk och politisk situation utan lösningar. De har försökt att få stöd från medborgarna, från de politiska partierna o s v. Och eftersom de inte lyckats med det, har de kommit upp med denna vanvettiga ide: att återvinna det folkliga stödet genom att uppfinna en yttre fiende, genom återerövringen av Malvinerna. En skandalös beräkning, men också riktig, betraktad som politisk mekanik. Uträkningen innehöll bara ett fel: de hade inte räknat med att regeringen på andra sidan leddes av en kvinna och att den kvinnan var den hon är!

– Framför allt vill England rädda ansiktet. Royal Navys färd över haven, den flotta ni älskar så högt, var verkligen otrolig. Det är historiens långsammaste färd: det verkade som om fartygen strävade framåt om dagen och vände om när natten föll. Naturligtvis ville de ha en förhandlingsuppgörelse. Men sen gick det naturligtvis inte att undvika att flottan kom fram. Och då, självfallet, skedde sammanstötningen.

(...)

Gorillorna förblir gorillor. Jag hoppas de förlorar sitt krig. Argentina behöver en nationell regering som gör upp med det förflutna. Men den huvudsakliga effekten av kriget är att det framkallat en utlösning – jag hittar inte bättre ord – av kontinental enhet. Det går inte att hitta en enda latinamerikan som inte behärskas av en antikolonial reflex. Det är felaktigt, jag vet att det är fel, men så är det. Det är en känsla som vi skulle kunna utnyttja för en helt annan politik.

Författaren Gabriel Garcia Marquez i *DN* 19 juni 1982

Det har nu gått ett och ett halvt år sedan Falklands/Malvinas-konflikten. Under 75 dagar kunde vi bevittna ett av de märkligaste krigen i modern historia: En nergången kolonialmakts flotta strider, 13.000 km från hemlandet, med en lika nergången latinamerikansk militärdiktatur om några vindpinade öar i Sydatlanten – en ”demokratis” (!) handfasta uppläxning av ”fascismen”...

Naturligtvis är det alltid lättare att i efterhand bedöma konflikter, vilka under själva händelserna tycks vara en härva av motsägelser och förbryllande sidospår försåvitt man inte har ett på förhand uppgjort schema eller mönster efter vilket verkligheten ska anpassas!

I det sammanhanget är Martin Spence's artikel [se nedan – *Red*] om den brittiska imperialismen och Falklandskriget en intressant inlaga i den debatt som alltså fortgår bland socialister om detta krigs karaktär och den politiska taktiken.

Spences stora förtjänst är att han – om än kortfattat – lyckas belysa Thatcherregeringens verkliga motiv för att ge sig in i ett ur många aspekter kostsamt krig, inte bara för Storbritannien självt, utan även för USA och västimperialismen i stort. Många kan kanske tycka att Spence's tonvikt på politiskt ideologiska faktorer är ”omaterialistiskt” och ”idealistiskt”. Hos vissa ”marxister” finner man en alltför ofta grov och förenklad syn att *varje* politisk-militär konflikt kan reduceras till omedelbara ekonomiska motsättningar de krigande parterna emellan.¹

¹ Det kan vara på sin plats att erinra om Engels välbekanta rader om att den ekonomiska nivån ”endast i sista hand betingar den historiska utvecklingen”.

Spence visar istället att kriget i första hand blev en läglig hävstång för Thatcherregeringen att lyfta sig ur ett pressat läge på *hemmaplan*. Att kriget blev en, med Spencer's ord, "gudagåva" för Tory-partiet står efter det senaste valet utom allt tvivel. (Spence's artikel är dessutom skriven före valet...) På en våg av uppsköld patriotism och nygammal "imperialism" har järnlady – åtminstone tillfälligt – stärkt sin ställning.²

Även om många socialister och vänsterorganisationer erkänner interna faktorerers betydelse (både i England och Argentina) vägledes deras ställningstagande för Argentinas krigssträngningar främst av grumligt underbyggda teorier om "imperialismens offensiv" och att "lära den koloniala världen en läxa." Någon egendomlig överordnad "princip" ansågs, enligt dessa personer, ha trätt i funktion och förvandlat *klasskampen* till en "sekundär" fråga!

"Imperialismens offensiv" kan tyckas vara ett bestickande argument i en tid då USA-militären spänner musklerna mer än någonsin sedan vietnamkriget. Men man kan snarare vända på resonemanget och tala om en "revolutionär offensiv" som tvingat USA-imperialismen att reagera – och där USA inte kunnat stävja kampen. De folkliga revolutionerna i Nicaragua och Grenada, gerillans framgångar i El Salvador liksom den ökade aktiviteten bland breda massor i Latinamerika de senaste åren (t ex i Brasilien, Bolivia, Chile och Argentina...) vittnar om imperialismens uppenbara svårigheter att förhindra den sociala frigörelsen på dess egen bakgård. I själva verket lade Falklands/Malvinaskriget krokben för ett av USA-imperialismens viktigare projekt: att i stor skala rekrytera argentinska "rådgivare" till kontra-revolutionen i Centralamerika.³

"Lära den koloniala världen en läxa" är heller inget övertygande huvudargument i detta fall. Ända sedan Andra Världskriget har det brittiska imperiet avkoloniserats i rask takt och motvilligt fått lära sig sin historiska läxa, nämligen den att varje storvalde förr eller senare går mot sin undergång. Och vem i det aktuella fallet ville Thatcher lära en läxa? "Kolonin" Argentina? Sandinistregimen i Nicaragua? Gerillan i El Salvador? Arbetarklassen i Argentina? Med risk att framstå som "imperialismens medlöpare" vill jag påstå att den brittiska krigsmakten inte i första hand riktades mot de argentinska arbetarna och folket! Det är naturligtvis en självklarhet att imperialismens rustningar och krig i sista hand riktar sig mot arbetarklassen och sociala revolutioner. Men vi måste vara konkreta i varje enskild analys. Den argentinska juntan – allmänt betraktad som en av de mest blodiga och imperialistvänliga i världen – var strax innan kriget hårt ansatt av folkliga mobiliseringar, och den brittiska armén ingrep inte för att slå ned massrörelsen och rädda bödlarna kvar vid makten!

Men juntan hade ju i och med ockupationen av öarna "fått ge vika för massrörelsens krav", kanske någon invänder. Mer eller mindre ofrivilligt gjorde sig Galtieriregimen till ett redskap för "antiimperialistiska" intressen, fortsätter denne någon. Detta resonemang är en ren skrivbordsprodukt. Det argentinska folket hade med allt större eftertryck krävt demokratiska fri- och rättigheter, frisläppande av politiska fångar, pappren på bordet om de "försvunna", arbete, bröd, anständiga löner, juntans avgång osv – allt utom ett krig om Malvinerna!! Den enda "massrörelse" man kan spåra kring detta krav är de starka grupper inom den argentinska

² För den som är intresserad av fenomenet med den brittiska imperienostalgin och de politiska/militära mekanismerna bakom Thatchers agerande för att rädda "nationens ära", rekommenderas:

Barnett, A, "War over The Falklands", *New Left Review* nr 134

Barnett, A, "The Dangerous Dream", *New Statesman*, 17 juni 1983

Smith, Dan, "Nostalgica for Empire", *Monthly Review*, nov 1981

³ Om hur konflikten försvårat USA:s förhållande till de latinamerikanska regimerna, se t ex:

Haffa, A & Werz, N, "The Falklands Conflict and Inter-American Relations" *Aussenspolitik*, vol. 34, 2-1983, s 185-201

Falklands/Malvinas. Whose Crisis?, Latinamerica Bureau, London, 1982, s 111-118

militären, som månader i förväg planerade invasionen och minst av allt hade några anti-imperialistiska avsikter med denna.⁴

För det andra förtjänar det att påpekas att inte alla konflikter mellan imperialismen och regimer i den sk tredje världen kan betecknas som antiimperialistiska (d v s antikapitalistiska). Ta t ex OPEC-ländernas oljebojkott 1973-74⁵. Att Falklands/Malvinas-konflikten blev en militär konflikt ändrar inte detta faktum. Den argentinska militären räknade aldrig med något brittiskt motdrag – i så fall hade den aldrig försökt ta öarna. Och när den väl satt sig i klistret fanns det ingen anledning för arbetarklassen i Argentina (eller annorstädes) att rätta diktaturens anseende. Teorin att kriget för Argentinas del var någon form av ”nationellt befrielsekrig”, och att Galtieri & Co var det ”ledarskap” av vilket arbetarklassen skulle kräva större och bättre krigsinsatser (”tvingas att leda kampen till seger”), borde egentligen inte vara värd att ta på allvar. Temporärt lyckades emellertid juntan frammana just denna illusion, vilket var tillräckligt för att strejkerna och motståndet skulle plana ut.⁶ Sitt krigsäventyr räknade den med att förankra i vad författaren Gabriel Garcia Márquez kallar ”en antikolonial reflex” (se rutan) hos det argentinska (latinamerikanska) folket. Genom att spela på denna teologiskt klasslösa resonansbotten sökte Galtieri få nationen bakom sig. Och det är ett sorgligt faktum att alltför många socialister och radikala därigenom lurades att stödja ett krig, som juntan i egna syften påtvingade det argentinska folket.

Avslutningsvis: Det är självklart att varje socialist skulle gå emot Thatchers krigsuppvissning och kräva att de brittiska trupperna återkallades. Men samma krav skulle också riktas mot Galtieri & Co. För många framstod – och framstår – denna dubbla inriktning som om man ”inte tar ställning”! Men det visar i så fall att förmågan att bedöma konflikter klassmässigt försvunnit, till förmån för en uppdelning av alla motsättningar i termer av ”imperialism – antiimperialism” en schematik i farlig närhet av stalinismens och maoismens världssyn...

Klarsyn II:

”– Vad som skett är inte alls att det argentinska folket äntligen enats... kanske har vi polariserats, fast det inte syns så tydligt ännu. Många – bland dem jag – betraktar dem som stöder militärens äventyr som förrädare...på samma sätt som de naturligtvis betraktar oss som förrädare.

– Argentina borde dra tillbaka sina trupper för det finns ingen tvekan om att vi kommer att förlora och att det kommer att kosta många unga soldaters liv...medan generalerna ber sina böner här i Buenos Aires... Samtidigt skulle de expropriera alla de engelska tillgångarna här i landet och sen kräva förhandlingar om öarna...Gjorde de det så kanske en och annan skulle börja tro på deras antiimperialism...Men det vill de så klart inte. För de är inte antiimperialister...de är fiender till landets arbetare.”

Alicia, ”Argentinas Norma Rae”, i ETC nr 16/17 -82.

⁴ Den argentinska militären hade ett helt eget intresse av kriget: ”Ekonomiministern Alemann är även mån om att bromsa de våldsamma rustningskostnaderna, vilka håller på att tömma statskassans magra innehåll. Sådana åtgärder skulle naturligtvis undergräva ställningen för de maktavande generalerna, som ”en gång för alla vill lösa dispyterna om Beagle-kanalen och Falklandsöarna”. Citerat ur en mycket framsynt artikel i *International Currency Review*, nr 1, 1982, s 143.

⁵ Man kan härför påminna om Ernest Mandels artikel om ”oljedollarn” i *Internationalen*, nr 28, 1974.

⁶ Om vilka effekter juntans ockupation hade i början, se artikeln ”The South Atlantic Crisis. Flinging the door open to Sovjet hegemony” i *International Currency Review*, May 1982, s 23-27

Martin Spence

Den brittiska imperialismen och Falklandsöarna

När Falklands/Malvinakrisen¹ bröt ut, blev många brittiska socialister som hypnotiserade av den absurda situationen – skådespelet med den brittiska armadan som seglade för att utkämpa det stora slaget mot en nyupptäckt latinamerikansk fiende. Men när krisen utvecklades till ett verkligt krig, med alltför många döda, tvingades vi göra en genomgripande analys, för att nu i efterhand dra lärdomar av händelserna. Som en följd av kriget utlöstes en debatt som centrerades kring den brittiska imperialismens väsen under 1980-talet. Bidragen till denna debatt var högst varierande.

Vissa inom vänstern klargjorde att Storbritannien som imperialistisk stat utkämpade ett imperialistiskt krig och stödde därför Argentinas krav på territoriet². Andra intog en vagare ståndpunkt, fördömde den överdrivet uppskrivade patriotismen och skenheligheten, och hänvisade till ”imperialismen”, dock utan att kunna definiera den.³ En tredje grupp fann ett enkelt sätt att kringgå huvudfrågan genom att definiera både Storbritannien och Argentina som ”imperialistiska stater”, för att sedan bekvämt luta sig tillbaka, nedkallande förbannelser över båda parter.⁴

Dessa vitt skilda tolkningar och all denna förvirring visar att det är av största vikt att klargöra exakt vad brittisk imperialism under 1980-talet innebär och vad Falklandskriget kan lära oss om detta.

Ett imperialistiskt krig?

Striderna på Falklandsöarna är över för den närmaste överskådliga framtiden och Storbritannien har uppenbarligen ”vunnit”. Om kriget verkligen var ett imperialistiskt krig, så borde Storbritannien kunna uppvisa några imperialistiska vinningar av det. De håller i och för sig fortfarande öarna, men för marxister innebär imperialismen först och främst ekonomisk makt, inte militär dominans. Istället har kriget åstadkommit avsevärd skada för det brittiska kapitalets intressen såväl på kort som lång sikt.

Till att börja med kan vi helt förkasta tanken att öarna i sig var värda att kämpa om. Den lokala ekonomin är baserad på fårskötsel som drivs av the Falkland Islands Company, ett underbolag till Coalite (ett medelstort brittiskt multinationellt företag).⁵ Ekonomin har sedan länge varit på nedåtgående, med en sänkning av GDP med 25 procent mellan åren 1974-1980.⁶ Det är därför helt klart att Storbritannien inte förklarade krig på något ekonomiskt egenvärde i Falklandsöarna.

Ett mera troligt ekonomiskt motiv skulle vara strävan att hålla möjligheten till framtida investeringar i olja och mineraltillgångar, vilka antas finnas kring öarna. Hittills har dock bara översiktliga undersökningar utförts; mera detaljerade utforskningar måste göras.⁷ Ska vi tro att Storbritannien förklarade krig med anledning av ett vagt hopp att någon, någonstans kanske skulle hitta olja?

¹ Jag använder genomgående beteckningen ”Falklandsöarna” istället för ”Malvinerna” eftersom den förstnämnda otvivelaktigt är den mest kända i Storbritannien och Nordamerika.

² D v s veckotidningarna *Socialist Challenge* och *Socialist Worker*

³ D v s Anthony Arblaster, ”The Falklands, Thatchers War, Labour's Guilt”, *Socialist Society*, 1982

⁴ D v s Ted Grant, ”Falklands Crisis, A Socialist Answer”, *Militant* pamflett

⁵ I *Financial Times* ”Top 500” över brittiska företag rankas Coalite som nr 172

⁶ Anthony Barnett, ”Shackleton's Dream Islands”, *Marxism Today* nov. 1982

⁷ *Financial Times*, nov. 11, 1982

Även om säkra bevis verkligen existerade skulle en militär aktion inte vara berättigad. Borrning och utvinning av tillgångarna (fyndigheterna) skulle bli enormt dyra och riskfyllda. Vid den typen av arbeten skulle det vara nödvändigt att ha en säker bas på fastlandet med ett nätverk av understödjande service och infrastruktur. För att genomföra ett sådant projekt skulle alltså Argentinas samarbete vara ytterst väsentlig. Detta medges också i Shackletonrapporten, vilken på uppdrag av den brittiska regeringen undersökte öarnas ekonomiska framtid.⁸ Idag, efter kriget, är det högst osannolikt att Argentina skulle gå med på ett sådant samarbete. Å andra sidan, om kriget hade undvikits och Argentina hade tillåtits att ta öarna i besittning, skulle läget vara ett annat. Argentina är redan nu djupt skuldsatt. Om man velat utvinna olja och mineraler, hade landet tvingats vända sig till andra länder för finansiering, expertis och teknologi. Storbritannien skulle i det läget ha kunnat utnyttjat förhandlingarna om suveränitet över Falklandsöarna för att tillförsäkra sig en fördelaktig position, och brittisk olje-, gruv- och finanskapital skulle då ha kunnat skörda sina välkända lagrar. Ett argentinskt övertagande skulle på så sätt snarare ökat än minskat möjligheterna för vinstgivande investeringar.

En tredje möjlighet är att den brittiska regeringen skådade ännu längre in i framtiden och gav sig in i krig för att behålla Falklandsöarna och därigenom få del i förhandlingarna i ”Striden om Antarktis”, beräknad att börja under 1990-talet. Falklandsöarna är emellertid av mindre betydelse än den lilla ön Sydgeorgien, som ligger c:a 160 mil österut.⁹ Det var inte utan anledning som Argentinas första landstigning skedde just på Sydgeorgien. Signifikant är också att britterna, under FN-förhandlingarna¹⁰, var mycket känsliga angående Sydgeorgien och att ön var de brittiska specialstyrkornas första mål i Sydatlanten. Frågan blir nu: om kriget egentligen rörde sig om Sydgeorgien, varför då allt krigande på och kring Falklandsöarna? Varför denna envishet, att till varje pris behålla en militär bas där? Och varför rekommendationerna i Shackletonrapporten att lägga ut flera miljoner pund på ”ekonomisk utveckling”?

Sammanfattningsvis är det svårt att hitta några positiva effekter av Falklandskriget medan det är relativt lätt att peka ut flera missade möjligheter och till synes onödiga utgifter. Men det är inte bara brittiska intressen som har underminerats. Händelserna på Falklandsöarna har också skadat USA:s strategi i Latinamerika, en strategi som tidigare stötts mera helhjärtat av Storbritannien än av någon annan västmakt. Genom att USA tvingades ta ställning för Storbritannien, gjorde man enorma prestigeförluster i området, inte bara i Argentina (en gång den mest favoriserade antikommunistiska skyddslingen) utan också i Peru, Venezuela och Centralamerika. Fiaskot slog hårt mot Reagan administrationen och ledde till stridigheter mellan Alexander Haig och Jane Kirkpatrick, vilket helt klart var en av orsakerna till Haigs avgång. USA försöker nu återta förlorad terräng bland de latinamerikanska staterna, vilket nyligen demonstrerades vid en omröstning i FN, där USA la sin röst för ett återupptagande av förhandlingarna. Dess militära och diplomatiska förbindelser har dock redan allvarligt skadats och därmed västblocket som helhet.

Om Falklandskriget var ett imperialistiskt krig var det illa planerat och dåligt genomfört, då det inte har medfört något positivt för vare sig brittiskt kapital eller västvärlden i övrigt. Det kan därför vara nyttigt att återuppliva den marxistiska teorin om imperialismen och med utgångspunkt från den studera en konkret brittisk imperialism för att eventuellt kunna öka förståelsen om orsakerna till Falklandskriget.

---

⁸ Samma sept. 9, 1982

⁹ Framtida krav på Antarktis kommer att fastställas på grundval av *nuvarande* besittningar i antarktisregionen. Sydgeorgien erbjuder, trots sin isolering, en bättre utgångspunkt i det sammanhanget än Falklandsöarna.

¹⁰ Vid FN-förhandlingarna i maj 1982 insisterade Storbritannien att Sydgeorgien måste behandlas *separat* från Falklandsfrågan — detta trots att Sydgeorgien aldrig tidigare åtnjutit någon särstatus och definierades av Storbritannien som en ”Falkland Islands Dependency”.

Teorin om imperialismen

Det är onödigt att här ta upp hela den klassiskt marxistiska teorin om imperialismen, såsom den utvecklades av Bucharin och Lenin. Men det är nödvändigt att påminna sig om de väsentligaste dragen, då efterföljande studier i allmänhet har, indirekt eller uttryckligen, använt sig av denna teori som utgångspunkt.

Bucharin och Lenin ansåg att imperialismen utgjorde en specifik fas i kapitalismens utveckling som karakteriseras av kapitalexport från moderlandet till kolonierna. Denna kapitalexport formas och motiveras av framväxten av finanskapital – dvs en sammanslagning av finansiellt och industriellt kapital till stora nationella karteller.

Denna analys lägger stor vikt vid nationalstaterna som gav naturliga ramar åt den inledande sammanslagningen av finanskapitalet och för den efterföljande imperialistiska expansionen. Kartellerna ansågs vara organiserade på nationell basis, understödda och skyddade av dessa nationers statsapparater. På detta sätt kommer den kapitalistiska konkurrensen om världsmarknaden att vara oskiljbar från den militära/politiska rivaliteten mellan stater; imperialistisk expansion leder alltså till världskrig.

Som synes har vi starkt förenklat något som i själva verket är en subtil och komplex teori och vi har också ignorerat den uppsjö av nyskapande arbeten som utförts de senaste åren, utifrån denna teori. Men vår avsikt är att fästa uppmärksamheten på två av teorins grundsatser; för det första att kapitalexport är baserad på framväxten av ett finanskapital och för det andra, antagandet att det finns ett delat intresse mellan stat och kapital i imperialistiska länder. Dessa två satser och speciellt då den andra återkommer i många marxistiska skrifter om imperialismen.

Storbritannien – ett specialfall

Storbritannien var den första imperialistiska staten, dvs det första kapitalistiska land som bedrev kapitalexport i större skala. Vi bör vara noggranna vid valet av termer eftersom imperialism i dess exakta marxistiska betydelse inte får förväxlas med kolonialism. Det är helt klart att den brittiska kolonialismen inträffade långt före imperialismen. Men vid mitten av 1800-talet då Storbritannien fortlöpande koloniserade nya områden, blev landet dessutom en specifikt imperialistisk makt. Det är väsentligt att man inser att i slutet av 1800-talet och tidigt 1900-tal gick huvuddelen av brittisk kapitalexport inte till kolonierna eller beroende länder utan till "Dominions" (självstyrande länder, medlemmar av samväldet, t ex Australien, Kanada och Nya Zeeland) och till oberoende länder, bl a de då nyligen självständiga staterna i Latinamerika.¹¹ Det ursprungliga brittiska övertagandet av Falklandsöarna ska ses i detta sammanhang; då dessa dels fungerade som en sista utpost inför den långa sjöresan runt Kap Horn och dessutom innebar att Storbritannien fick en bas mycket nära Argentina, ett oberoende land där stora mängder brittiskt kapital skulle komma att investeras.

Tack vare att Storbritannien var det första imperialistiska landet fick det ett ordentligt försprång före sina rivaler. Den brittiska imperialismen kunde således fritt utvecklas utan att behöva ta till vare sig strikt protektionistiska åtgärder, ett närmare samarbete mellan stat och kapital eller ett statligt understöd av finanskapital som var fallet med flera av dess senare konkurrenter. Storbritannien var tvärtom den främsta förespråkaren för frihandel och vidmakthöll förhållandevis svaga band mellan industrikapital, finanskapital och staten.

När konkurrensen från Tyskland och USA började på allvar, trängdes Storbritannien oundvikligen tillbaka, i synnerhet på industrisidan som relativt sett varit på nedgång sedan slutet av 1800-talet. Men brittiskt finanskapital lyckades hitta en ny uppgift baserad på dess redan

¹¹ Se Michael Barratt Brown "A Critique of Marxist Theories of Imperialism" i Roger Owen — Bob Sutcliffe (eds) "Studies in the Theory of Imperialism", London, 1972.

etablerade globala utbredning. Brittiskt finanskapital åtog sig att ge service åt den över hela världen framväxande kapitalistiska ekonomin, genom att bistå med banker, försäkringsbolag och sjöfart, samt lån för infrastrukturella investeringar i utvecklingsländer. På så sätt grundlades den avgörande roll som "the City" (Londons "Wall Street". Ö.a.) spelar och den speciella kultur som kännetecknar den brittiska kapitalistklassen med dess förakt för industrin. Därför är det tydligt, åtminstone vad gäller Storbritannien, att exporten av kapital **inte** var sammanlänkad med framväxten av finanskapitalet.

Den andra grundsatsen i den klassiska teorin – en förmodad intressegemenskap mellan en nations kapital och nationalstaten, kompliceras även den av Storbritanniens alldeles speciella utveckling. Eftersom finanskapitalet har blivit grundstommen i den brittiska imperialismen och eftersom finanskapitalet är sysselsatt med att serva den kapitalistiska världsekonomin, följer att dess huvudsakliga intresse ligger i en övergripande stabilitet snarare än den brittiska statens särintressen och tillfälliga strävanden. Mot bakgrund av att Storbritannien under en lång period var världens ledande kolonial- och imperialistmakt, kan man invända att övergripande stabilitet och brittiska nationella intressen var identiska. Uppenbarligen är detta inte längre sant.

Det besynnerliga med Falklandskriget börjar således klarna. På ytan var de ett klassiskt fall av "imperialistiskt" krig initierat av en stormakt mot ett beroende land. Denna ståndpunkt blir svårare att försvara när vi inser att kriget faktiskt medförde mera skada än nytta för brittiskt kapital. Men nu kan vi se att detta endast är en del av ett större mönster, att den speciella utveckling som präglar brittisk imperialism har lett till en spricka mellan stat och kapital. Sålunda kan vi inte anta att statens och kapitalets intressen nödvändigtvis måste sammanfalla. Falklandskriget kan illustrera denna allmänna slutsats.

Myter om imperiet

Varför utkämpades i så fall detta krig? Lika viktigt: varför utkämpades det på en våg av nationell yra och hysterisk patriotism från det brittiska folkets sida, en våg i vilken Labourpartiets ledning och stora delar av arbetarrörelsen deltog? För att förstå detta måste vi se till ännu en aspekt av imperialismen och kolonialismen, då dessa inte bara präglar investeringsmönster och ekonomisk maktstruktur utan också lämnar socio-psykologiska rester eller historiska minnen i befolkningens medvetande.

Ett flertal marxister har anmärkt att även sedan de ursprungliga materiella betingelserna har försvunnit, kan attityder och idéer leva kvar långt efteråt. Det underförstådda antagandet är givetvis att sådana idéer så småningom tynar bort på grund av att historiens dynamik går emot dem. Men vi kanske måste tillåta oss en annan, mindre uppmuntrande möjlighet. Kanske borde vi medge att under vissa omständigheter kan föråldrade idéer av egen kraft uppnå tillräcklig styrka för att påverka statens politik och på så sätt återskapa de materiella betingelserna för deras fortlevnad.

Falklandskrigets popularitet byggde på just denna typ av föråldrade idéer. Myterna om det Brittiska Imperiet – myter om den brittiska militära professionalismen, om de brittiska institutionernas överlägsenhet, Storbritanniens självklara rätt att vara stormakt – är djupt rotade hos vita briter inom alla klasser. De spås ytterligare på av en populär föreställning om det andra världskriget, om att Storbritannien från underläge modigt utkämpade en strid för 'landet och demokratin'. På samma sätt ger man känslor, som egentligen är uttryck för ett främlingshat, ett 'progressivt' eller 'antifascistiskt' skimmer. När Argentina åter gjorde anspråk på Falklandsöarna var det därför relativt lätt för den konservativa regeringen att plötsligt upptäcka att den argentinska regeringen var en 'fascistisk diktatur' och att skapa ett allmänt stöd för det kommande kriget. Det behövdes väl knappast påpekas att Torys 'anti-fascism' har visat sig vara synnerligen selektiv och kortlivad.

Kriget blev en gudagåva för Torys som partiet utnyttjade på ett enastående sätt. Partiets siffror i opinionsundersökningar rusade i höjden och har därefter förblivit höga. Det konservativa partiets positioner i landet har stärkts på samma sätt som gruppen kring Thatcher har stärkt sina ställningar inom partiet. Men kriget kan inte enbart avfärdas som något som lurades på den brittiska befolkningen genom Torys militarism, Labour's obeslutsamhet eller det militära etablissemangets intressen, även om dessa faktorer inte var utan betydelse. Faktum är att kriget slog an en känsloträng hos miljoner briter: myter och minnen av imperiet lever fortfarande, och förmår fortfarande påverka politiken.

Läget idag är att 'segern' i kriget har medfört materiella åtaganden som kan komma att ytterligare stärka dessa myter och känslor. Kostnaderna för kriget och för garnisonen på öarna har uppskattats till 950 miljoner pund under det nuvarande budgetåret och därefter, under de tre följande åren, 600-700 miljoner pund per år. Utöver detta tillkommer rekommendationer från Shackletonrapporten om investeringar för 30-35 miljoner pund inom det lokala styret och infrastrukturen, 35 miljoner pund för en ny landningsbana och 40 miljoner för att utveckla djuphavsfisket. Allt detta ska läggas ut på några öar som, fram till april 1982, försumrades, tilläts att sjunka ned i glömska och förfall, beroende på allt sämre ekonomiska förhållanden. Men när pengarna väl är använda kommer regeringen att vara desto mer benägen att behålla öarna, för att kunna skörda någon form av politisk vinst från dessa ekonomiska investeringar. På så sätt kommer Falklandsöarna att förvandlas till en permanent symbol för brittisk beslutsamhet och ståndaktighet. Ideologin kommer att ha skapat förutsättningarna för dess fortlevande.

Dessa myter och minnen av det brittiska imperiet är givetvis inte unika. De är exempel på ett mer allmänt fenomen där idéer överlever sina ursprungliga materiella betingelser och svarar på nyuppkomna. Ett flertal samhällen har gjort liknande erfarenheter även om man kanske i Storbritannien, som under loppet av ett par decennier har gått tillbaka från en världsmakt till avindustrialisering och depression, finner särdeles starka spänningar och därför finner att myterna återupplivas med ovanligt stor kraft.

Slutsatser

Således var Falklandskriget en fråga om koloniala minnen snarare än imperialistiska intressen. Det utkämpades inte med avsikt att försvara eller utvidga brittiskt kapitals intresser – det har i själva verket medfört stor skada för både det brittiska kapitalet och för den västerländska imperialismen över huvud taget. Kriget uppkom snarare ur en populär, inhemsk ideologi, ur romantiska minnen av den koloniala epoken. Det utgör en illustration till den brittiska fortlöpande instabilitet där staten kan påverkas av kortsiktiga politiska fördelar vilka inte sammanfaller med det brittiska kapitalets långsiktiga intressen.

Det brittiska kolonialväldets kollaps har efterlämnat en splittrad samling anomalier över hela världen, där Falklandsöarna är ett exempel. När Storbritanniens inhemska kris blir allt mer akut kommer dess härskande klass att alltmer motvilligt släppa dessa frågor. Kriget i norra Irland är ett exempel, Falklandsöarna ett annat; kanske kommer Gibraltar eller Hong Kong att bli nästa i raden. Men i varje enskilt fall bör vi noggrant skilja mellan den brittiska statens politiska taktik och det brittiska kapitalets långsiktiga strategier – ty sprickan mellan dessa blir allt större.

Övers. Britt Gabrielsson och Gunnar Olander

(ur *Monthly Review* april 1983)